

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-79>

УДК 338.4

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ОСНОВИ, ЕКОНОМІЧНІ ЗМІНИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ВИКЛИКИ

LIBERALIZATION OF THE ELECTRICITY MARKET IN UKRAINE: LEGAL FRAMEWORK, ECONOMIC CHANGES AND INNOVATION CHALLENGES

Саєнсус Марія Анатоліївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та міжнародної логістики,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5961-6454>

Стрій Любов Олексіївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та міжнародної логістики,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4683-1806>

Магдич Юлія Олегівна

аспірантка,
Одеський національний економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0782-4591>

Saiensus Mariy, Strii Lyubov, Mahdych Yuliia
Odesa National Economic University

У статті досліджено трансформаційні зміни в енергетичному секторі України, що відбуваються в умовах глобальних викликів і стратегічного курсу на європейську інтеграцію. У статті послідовно розкрито властивості електроенергії, які зумовлюють специфіку її ринкового обігу та регулювання. Досліджено правову, економічну та технологічну природу електроенергії як товару, що є фундаментом для формування ефективної державної політики. Проаналізовано еволюцію українського енергетичного ринку, зокрема його перехід до європейської моделі. Попри значні досягнення у реформуванні, у статті розкрито ключові виклики інноваційного розвитку галузі. Серед них ідентифіковано низький рівень інвестування в науково-дослідні розробки, високу монополізацію, інертність та капіталомісткість виробництва.

Ключові слова: електроенергетика, лібералізація, регулювання, інновації, інтеграція, безпека.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the processes of liberalization of the electricity market in Ukraine in the context of the transformation of the energy sector, legal reforms, economic modernization and innovation challenges caused by the European integration course of the state. The work substantiates that electricity, despite its physical characteristics, has the legal nature of a commodity capable of acting as an object of civil law relations. Special attention is paid to the historical stages of the formation of the Ukrainian electricity market. The structure of the new market system is determined, which includes the market of bilateral contracts, the day-ahead market, intraday and balancing markets, as well as the segment of ancillary services. The study revealed that the legal and economic mechanisms of the functioning of the electricity market are closely interconnected with institutional factors. Considerable attention is paid to the analysis of innovation challenges and barriers to the development of the energy business. It is established that the main restraining factors of innovative activity are the high capital intensity of the industry, limited access to investments, imperfect regulatory framework, shortage of qualified personnel and low level of scientific and research interaction between enterprises and academic institutions. The author emphasizes that in order to increase the efficiency of innovative activity it is necessary to form partnerships with universities, ensure stable funding of research and implement organizational and marketing innovations. An important result of the liberalization of the electricity market was the strengthening of Ukraine's European integration in the energy

dimension. It is substantiated that the synergy of legal, economic and technological reforms is a necessary condition for the sustainable development of the Ukrainian energy market. It is concluded that the current stage of development of the energy sector of Ukraine is characterized by a combination of liberalization and European integration processes with internal structural changes. Electricity is increasingly emerging as a strategic commodity with a dual nature – economic and security. Its effective market circulation requires a balance between the interests of the state, business, and consumers, and further integration with the EU creates the potential to increase the competitiveness and innovativeness of the national economy.

Keywords: electricity, liberalization, regulation, innovation, integration, security.

Постановка проблеми. Сучасний енергетичний сектор України є не лише стратегічною основою національної економіки, а й ключовим елементом забезпечення енергетичної безпеки та стійкості суспільства. У контексті глибокої трансформації внутрішніх економічних інститутів, зумовленої викликами повномасштабної війни та інтеграцією до європейського енергетичного простору, особливої актуальності набуває проблема лібералізації ринку електроенергії. Водночас постає необхідність теоретичного переосмислення природи електроенергії як товару, що має специфічні фізичні та правові властивості й суттєво відрізняється від інших об'єктів цивільно-правових відносин.

З огляду на ці обставини, важливим є дослідження правових основ обігу електроенергії, економічних механізмів функціонування нового лібералізованого ринку та інноваційних викликів, з якими стикаються суб'єкти енергетичного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми правового регулювання та функціонування ринку електричної енергії досліджувалися в роботах В. Коссака, В. Л. Скрипника, В. В. Луця, Н. Ю. Голцбевої, С. С. Немченко та ін., які аналізували особливості договорів постачання та правову природу електроенергії як об'єкта цивільних прав. Питання електроенергії як специфічного товару розглядали В. Архіпов, Т. Артюх, С. Ягелюк, акцентуючи увагу на складностях її товарознавчої та експертної оцінки.

Стан та тенденції розвитку енергетичного ринку України аналізували І. В. Блінов, Г. А. Іванов, С. В. Писанко, Є. Г. Скловська, І. В. Щуров, висвітлюючи управлінські та стратегічні аспекти реформи. Інституційні засади функціонування ринку досліджено у працях М. Гордона, В. Єфімова, Н. Оленцевич, а також зарубіжних учених – Д. Норта, М. Олсона, Е. Фуруботна, Р. Рихтера.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на прогрес у законодавчому та інституційному оформленні лібералізованого ринку електро-

енергії в Україні, залишаються відкритими питання, що потребують комплексного аналізу. Зокрема, досі не узгоджено остаточної правової кваліфікації електроенергії як товару з урахуванням її фізичних характеристик і економічного призначення. Недостатньо розробленими залишаються правові механізми забезпечення справжньої конкуренції на ринку, що історично формувався в умовах монополізації.

Також не в повній мірі досліджено інституційні умови впровадження інновацій у сфері енергетики, зокрема бар'єри, які стримують розвиток науково-дослідних робіт, інвестування в нові технології та адаптацію бізнес-стратегій до глобальних енергетичних трендів. У цілому, потребує подальшого осмислення взаємозв'язок між правовими нормами, економічними умовами та інноваційним потенціалом енергетичного ринку України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження процесів лібералізації ринку електроенергії в Україні шляхом аналізу його правових, економічних та інноваційних аспектів. Зокрема, передбачається досягнення таких конкретизованих цілей:

- дослідити правову природу електроенергії як товару та розкрити її особливості у контексті цивільно-правових відносин.
- проаналізувати еволюцію та основні риси сучасної економічної моделі ринку електроенергії в Україні, її сегменти, механізми регулювання та вплив європейських інтеграційних процесів.
- виявити основні бар'єри та виклики інноваційного розвитку енергетичного сектору в умовах війни, лібералізації та структурної модернізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний енергетичний сектор виступає не лише фундаментом національної економіки, а й однією з ключових сфер, яка забезпечує стабільність і безпеку суспільства. У світлі зростаючих викликів, як внутрішніх, так і зовнішніх, реформування енергетичних ринків стало стратегічною необхідністю для

багатьох країн, зокрема й України. В умовах інтеграції до європейського енергетичного простору та трансформації законодавства постає потреба у глибокому осмисленні правової, економічної та технологічної природи електроенергії як товару. У цьому контексті особливої уваги набуває аналіз специфіки функціонування ринку електроенергії як економічної системи з унікальними характеристиками.

Особливості виробництва, розподілу та споживання електроенергії, зумовлені її фізичними характеристиками, суттєво відрізняють цю сферу від інших ринкових галузей. Це, у свою чергу, впливає на формування специфічних механізмів регулювання, обліку, тарифікації та забезпечення доступу до інфраструктури. Окрім технічних викликів, енергетика залишається полем постійного балансу між державними інтересами, комерційною діяльністю суб'єктів ринку та соціальними зобов'язаннями перед населенням.

Відповідно до статті 1 Розділу I Закону України «Про ринок електричної енергії» п. 11 виробництво електричної енергії визначається як «діяльність, пов'язана з перетворенням енергії з енергетичних ресурсів будь-якого походження в електричну енергію за допомогою технічних засобів, крім діяльності із зберігання енергії» [1].

У цьому ж Законі міститься визначення самої електроенергії, що є ключовим для її правової кваліфікації як товару. Вищезгаданий Закон також тлумачить саму електричну енергію як «енергію, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товаром, призначеним для купівлі-продажу» [1].

Попри це, у науковому середовищі тривають дискусії щодо природи електроенергії, зокрема про її матеріальний чи нематеріальний статус.

Матеріальна природа електричної енергії підтверджується можливістю визначення її кількісних, якісних та інших техніко-правових параметрів. Це стало підґрунтям для хибного трактування електроенергії як безтілесної речі. Проте така позиція є помилковою, оскільки здатність електроенергії до вимірювання та використання свідчить про її майновий, а не нематеріальний характер.

У сучасному цивільному праві немає єдиної позиції щодо класифікації енергії як речі. Водночас у наукових дискусіях зазначається, що енергія, зокрема електрична, має специфічні ознаки, реально існує та може розглядатися як об'єкт майнових прав. Електроенергія,

будучи матеріальним благом, є предметом цивільно-правових відносин. Наприклад, С. С. Немченко підкреслює, що електрична енергія – це особливий об'єкт цивільного права, головна ознака якого полягає в здатності виконувати роботу завдяки електричному струму, який споживається технічними пристроями, підключеними до енергомережі [2].

Електроенергетика вирізняється низкою характерних рис, пов'язаних із природою її основного, доволі специфічного, продукту – електричної енергії, що виокремлює цю галузь серед інших сфер економіки.

На думку окремих фахівців у сфері товарознавства, електроенергія має ряд унікальних властивостей, які відрізняють її від традиційних товарів (рис. 1).

Однією з характерних рис електроенергетики є те, що в умовах стабільного функціонування енергосистеми всі виробники електроенергії діють як єдиний узгоджений суб'єкт по відношенню до споживачів, тоді як усі споживачі, у свою чергу, виступають перед виробниками як єдиний консолідований споживач [3].

Вищезазначені особливості зумовлюють специфічні підходи до організації ринку електроенергії. До 2019 року в Україні функціонував адміністративно-регульований ринок: електростанції продавали електроенергію державному підприємству ДП «Енергоринок», яке здійснювало її подальший розподіл. Ціна для різних категорій споживачів була різною, що створювало ефект перехресного субсидування – витрати населення компенсувалися за рахунок бізнесу.

Проте з 1 липня 2019 року, у зв'язку з введенням у дію нової моделі ринку, передбаченої Законом України «Про ринок електричної енергії», Україна офіційно перейшла до європейської енергетичної моделі. Було ліквідовано монополію ДП «Енергоринок» і введено нові сегменти ринку (рис. 2).

Ці сегменти ринку функціонують із мінімальним втручанням держави, за винятком діяльності державних компаній НАЕК «Енергоатом» і ПрАТ «Укргідроенерго», а також спеціального механізму підтримки «зелених» виробників через Гарантованого покупця [4].

Незважаючи на різноманітність моделей функціонування ринків електроенергії у світі, загальноприйнято виділяти чотири базові типи: модель регульованої монополії, модель єдиного покупця, модель конкуренції на оптовому ринку та модель конкуренції як на оптовому, так і на роздрібному ринках. У межах конкурентних моделей додатково розрізня-

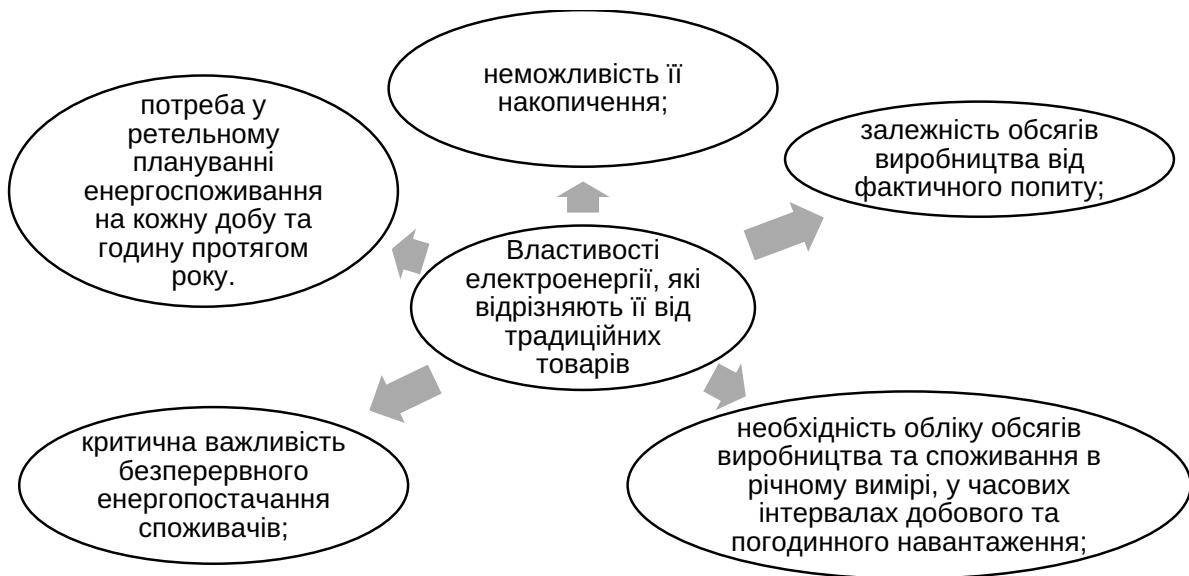

Рис. 1. Властивості електроенергії, які відрізняють її від традиційних товарів

Джерело: сформовано автором на основі [3]

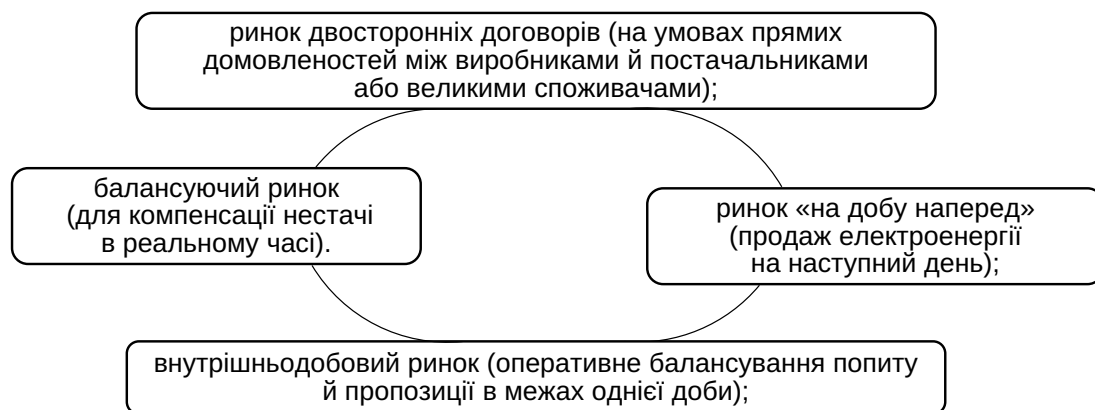

Рис. 2. Нова модель ринку, передбачена Законом України «Про ринок електричної енергії»

Джерело: сформовано автором на основі [4]

ють модель обов'язкового пулу (біржі), через яку реалізується майже весь обсяг електроенергії, та модель залишкового пулу, де попередньо укладаються двосторонні угоди.

В Україні трансформація ринку електроенергії орієнтована на поступове впровадження конкурентної моделі, що базується на поєднанні механізмів вільної торгівлі та централізованого балансування. Згідно з Концепцією функціонування та розвитку оптового ринку електроенергії, схваленою Кабінетом Міністрів України у 2007 році, передбачено перехід до моделі двосторонніх договорів та балансуємого ринку (РДДБ), реалізація якої здійснювалася поетапно впродовж 2009–2014 років. Ця модель покликана забез-

печити децентралізацію торгівлі, формування ціни за принципом попиту і пропозиції, а також удосконалення механізмів управління небалансами. Ця модель реалізувалася поетапно і лягла в основу ринку двосторонніх договорів і балансуємого ринку.

Ринок РДДБ складається з трьох основних компонентів: системи двосторонніх договорів (укладаються напряму між виробниками та споживачами), ринку «на добу наперед» (організована біржова торгівля короткостроковими контрактами), а також балансуємого ринку, де покриваються відхилення між прогнозованим і фактичним споживанням електроенергії. Активну роль у координації та балансуванні системи відіграє системний оператор,

який також закуповує необхідні резерви через тендери або довгострокові контракти. Функціонування цих компонентів забезпечується завдяки сучасним технологіям і інституціям, що формують нову архітектуру ринку.

Також важливим елементом є створення інфраструктури для регіональної інтеграції, зокрема з енергетичним простором ЄС.

Функціонування ринку передбачає ліцензування учасників і централізований механізм розрахунків за договорами, у тому числі за небаланси. Довгострокові контракти дозволяють покривати основні обсяги продажу і закупівлі електроенергії, а у день постачання учасники уточнюють свої зобов'язання на біржі. Надалі проводяться розрахунки за відхилення фактичних показників від контрактних умов.

Нова модель створює сприятливі умови для участі приватних трейдерів, які можуть напряму постачати електроенергію споживачам, а функції колишнього ДП «Енергоринок» суттєво скорочуються – до адміністрування розрахунків, спотового ринку, обліку та управління боргами. Водночас обленерго трансформуються в операторів розподілу, відповідальних за передачу електроенергії згідно з угодами між трейдерами та споживачами.

Для ефективного функціонування оновленого ринку необхідна наявність кількох незалежних виробників із диверсифікованим портфелем генерувальних потужностей – атомних, гідро- та теплових. Це забезпечить справжню конкуренцію, зменшить монополізацію та сприятиме формуванню справедливої ринкової ціни [5].

Таким чином, на сьогодні електроенергія в Україні розглядається не лише як фізичне благо, а й як повноцінний товар, що бере участь у конкурентних відносинах на лібералізованому енергетичному ринку. Це потребує нових підходів до правового, економічного й маркетингового аналізу, з урахуванням її унікальних властивостей, ролі в національній безпеці та стратегічного значення для сталого розвитку. У цьому контексті постає необхідність реформування українського енергетичного сектору відповідно до європейських норм.

Україна, як держава з високим рівнем залежності від стабільного функціонування енергетичного сектору, продовжує впроваджувати комплексні реформи у сфері електроенергетики, що відповідають зобов'язанням в межах євроінтеграційного курсу. Одним із ключових напрямів таких трансформацій є гармоніза-

ція законодавства та ринкових механізмів із положеннями Третього енергетичного пакету Європейського Союзу. Йдеться, зокрема, про забезпечення недискримінаційного доступу до інфраструктури, функціонування ринку за принципами добросовісної конкуренції, розділення діяльності з виробництва, транспортування та постачання електроенергії, а також про формування прозорих правил для всіх учасників ринку [6].

Наступним кроком на шляху до інтеграції стала реалізація технічного проєкту, що закріпив незалежність енергосистеми України стало успішне завершення процесу синхронізації Об'єднаної енергетичної системи України з мережею континентальної Європи ENTSO-E, що відбулося у березні 2022 року. Ця подія має не лише технічне, а й стратегічне значення, оскільки фактично означає від'єднання української енергосистеми від енергетичного простору Російської Федерації та Білорусі та її повноцінну інтеграцію до європейського енергетичного ринку. Успішна реалізація цього проєкту стала можливою завдяки багаторічній підготовчій роботі, що включала модернізацію інфраструктури, посилення надійності системи, впровадження сучасних систем диспетчерського управління та забезпечення відповідності технічним стандартам ENTSO-E [7].

Водночас реалізація такого масштабного проєкту була б неможливою без значних фінансових вкладень, більшість з яких були забезпечені за підтримки міжнародних фінансових інституцій – зокрема, Європейського банку реконструкції та розвитку, Світового банку, Європейського інвестиційного банку - а також технічного супроводу з боку європейських партнерів. З огляду на поточні виклики, пов'язані з воєнним станом, даний крок став ще актуальнішим, оскільки підвищив стійкість української енергосистеми, розширив її доступ до європейського ринку електроенергії, та створив передумови для участі в міждержавній торгівлі електричною енергією на конкурентних засадах.

Ефективне функціонування ринку потребує належного регулювання з боку державних інституцій. Ключовими інституціями та нормативно-правовими актами, що регулюють функціонування енергетичного комплексу України, є Кабінет Міністрів України (КМУ), Міністерство енергетики та вугільної промисловості (Міненерговугілля), а також Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП).

Кабінет Міністрів виконує функції найвищого органу виконавчої влади, який ухвалює колегіальні рішення, координує та контролює реалізацію державної політики у сфері енергетики та електропостачання.

Міненерговугілля, у свою чергу, несе відповідальність за формування стратегічних напрямів розвитку енергетичного сектору та впровадження відповідної політики. Міністерство підзвітне КМУ, Верховній Раді України та Офісу Президента. Одним із важливих його завдань є розробка та реалізація Енергетичної стратегії України до 2035 року, а також щорічне подання звітів про хід її виконання до Кабінету Міністрів і Ради національної безпеки і оборони.

Ще однією сферою контролю, яка має особливу вагу, є ядерна енергетика. У сфері ядерної енергетики окреме місце займає Державна інспекція ядерного регулювання, яка безпосередньо співпрацює з КМУ для реалізації політики, спрямованої на забезпечення ядерної безпеки.

Важливу роль у структурі регуляторних органів також відіграє НКРЕКП. Вона відповідає за встановлення тарифної політики в енергетичному секторі, впровадження механізмів ціноутворення та розрахунків відповідних формул [8]. Проте успішна трансформація енергетичного сектору неможлива без урахування сучасних викликів і потреб у розвитку.

Незважаючи на стратегічну важливість інновацій, галузь стикається з низкою бар'єрів, що стримують її розвиток (рис. 3).

Визначення інноваційних цілей та оцінка їх результативності дозволяють обґрунтувати пріоритетність впровадження інновацій у технологічні процеси, пов'язані зі створенням інноваційних продуктів, зменшенням впливу на довкілля, дотриманням нормативних вимог, розвитком персоналу, впровадженням організаційних та маркетингових інновацій.

Для підвищення результативності інноваційної діяльності необхідно враховувати комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників.

Ключовими факторами забезпечення результативності інноваційної діяльності є: наявність завершених інновацій; секторальна, витратна та результативна динаміка характеристик; залучення підприємств до розроблення інновацій через співпрацю з науковими закладами; внутрішні та зовнішні перешкоди.

Інші важливі фактори включають доступність інвестиційних ресурсів, оскільки інновації в енергетичному секторі є фондомісткими та мають тривалий час окупності. Європейський досвід свідчить, що партнерські відносини з університетами часто є визначальним фактором для інноваційної активності підприємств та професійного розвитку персоналу.

Хоча інноваційна активність енергетичного сектору України в останні роки мала позитивну динаміку, вона залишається обмеженою для швидкої трансформації в умовах енергетичного переходу. Це вказує на необхідність удосконалення бізнес-стратегій інноваційного розвитку як на державному рівні, так і на рівні окремих підприємств. [9]. Таким чином, бізнес-стратегія інноваційного розвитку підприємств енергетичного сектору є результатом збалансованого підходу до її побудови, а основою її успішності є чітке визначення інноваційно-інвестиційних пріоритетів, напрямів та механізмів забезпечення.

Висновки. Сучасний енергетичний сектор України перебуває на етапі глибоких структурних трансформацій, зумовлених як внутрішніми викликами, так і зовнішніми зобов'язаннями в межах євроінтеграції. У ході дослідження було доведено, що лібералізація ринку електроенергії є складним багатоконпонентним процесом, який охоплює правові, економічні та інноваційні аспекти. Одним із головних теоретико-методологічних висновків

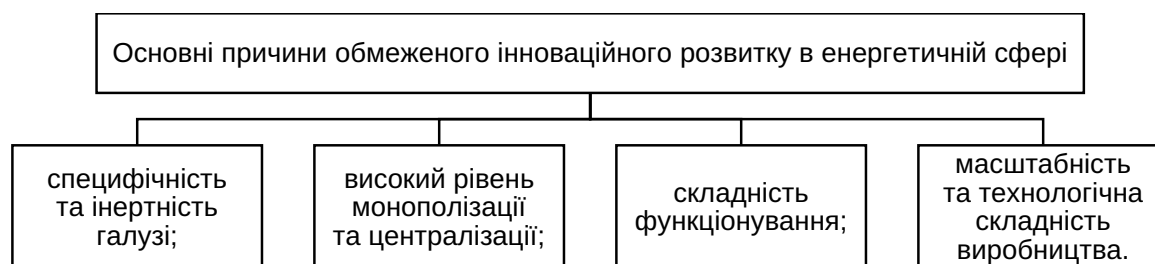

Рис. 3. Основні причини обмеженого інноваційного розвитку в енергетичній сфері

Джерело: сформовано автором на основі [9]

є трактування електричної енергії як товару з особливими фізико-економічними характеристиками, що потребує окремого правового статусу в умовах ринкової трансформації.

На основі аналізу чинного законодавства України та наукових джерел встановлено, що електроенергія має матеріальну природу, піддається вимірюванню, володіє вартісними характеристиками та може бути предметом цивільно-правових угод. Це обґрунтовує її правову кваліфікацію як особливого об'єкта товарного обігу, а також передбачає формування гнучких і прозорих механізмів регулювання, обліку, тарифікації та доступу до інфраструктури.

З економічної точки зору, було виявлено, що перехід до нової моделі ринку (з 2019 року) передбачає функціонування окремих сегментів – ринку двосторонніх договорів, ринку «на добу наперед», балансуючого ринку тощо. При цьому важливу роль відіграють ринкові механізми балансування попиту і пропозиції, системні послуги, ліцензування та цифровізація комерційного обліку. Успішна реалізація цих механізмів зміцнює позиції України на міжнародному енергетичному ринку.

Особливої уваги в дослідженні надано аналізу інноваційних викликів, що стоять перед галуззю. Встановлено, що основними бар'єрами інноваційного розвитку є високий рівень монополізації, капіталомісткість, складність інфраструктурних рішень і низький рівень інвестування в науково-дослідні розробки (НДР). Водночас визначено, що саме інноваційна діяльність і розвиток внутрішнього інтелектуального потенціалу є ключем до підвищення конкурентоспроможності енергетичних компаній.

Важливо підкреслити, що всі виявлені трансформації повинні відбуватися з урахуванням загальноєвропейських трендів, зокрема положень Третього енергетичного пакету. До ключових пріоритетів реформування віднесено диверсифікацію джерел постачання, посилення енергоефективності, електрифікацію споживання та інтеграцію України в єдину енергосистему Європи. Показовим стало завершення синхронізації української енергосистеми з мережею ENTSO-E, що дало можливість участі у міждержавній торгівлі електроенергією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII : станом на 9 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.
2. Коссак В. Предмет договору постачання електричної енергії через приєднану мережу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 212–216. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.36>.
3. Архіпов В., Артюх Т., Ягелюк С. Електроенергія як специфічний товар у судовій товарознавчій експертизі. *Expert: Paradigm of Law and Public Administration*. 2021. Т. 17, № 5. С. 111–124. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-111-124](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-111-124).
4. Ткаченко А. М., Бугрім О., Данько А. Енергоринок України: управління та тенденції розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. Т. 1, № 6. С. 241–248. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-38>.
5. Коссе І. Реформа ринку електроенергії в Україні. Консультативна робота № 4. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf.
6. Інтеграція у європейську електромережу ENTSO-E. Міністерство енергетики України. URL: <https://www.mev.gov.ua/reforma/intehratsiya-u-yevropeysku-elektromerezhu-entso-e>.
7. ENTSO-E Mission Statement. ENTSO-E. URL: <https://www.entsoe.eu/about/inside-entsoe/objectives/>.
8. Огляд енергетичного сектору України: інституції, управління та політичні засади OECD 2019. 2020. 75 с. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2020/12/_c6854d07/6c0a9228-uk.pdf.
9. Щуров І. В. Інноваційні фактори формування бізнес-стратегій енергетичного сектора економіки України. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 4. С. 32–36. URL: <https://doi.org/10.32782/cmi/2022-4-6>.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro rynek elektrychnoi enerhii» vid 13.04.2017 № 2019-VIII: stanom na 9 kvit. 2025 r. [Law of Ukraine “On the Electricity Market” dated April 13, 2017 No. 2019-VIII: as of April 9, 2025]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text>.
2. Kossak V. (2024) Predmet dohovoru postachannia elektrychnoi enerhii cherez pryednanu merezhu [Subject of the electricity supply contract through the connected network]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, no. 1, pp. 212–216. Available at: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.36>.

3. Arkhipov V., Artiukh T., Yaheliuk S. (2021) Elektroenerhiia yak spetsyfichniy tovar u sudovii tovaroznavchii ekspertyzi [Electricity as a specific commodity in forensic commodity examination]. *Expert: Paradigm of Law and Public Administration*, vol. 17, no. 5, pp. 111–124. Available at: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5\(17\)-111-124](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2021-5(17)-111-124).
4. Tkachenko A. M., Buhrym O., Danko A. (2021) Enerhorynok Ukrainy: upravlinnia ta tendentsii rozvytku [Energy Market of Ukraine: management and development trends]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, vol. 1, no. 6, pp. 241–248. Available at: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-38>.
5. Kosse I. (2012) Reforma rynku elektroenerhii v Ukraini [Electricity market reform in Ukraine]. *Konsultatyvna robota № 4 – Policy Paper No. 4*. Available at: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2012/Policy_Paper_4_final.pdf (accessed October 17, 2025).
6. Ministerstvo enerhetyky Ukrainy Intehratsiia u yevropeisku elektromerezhу ENTSO-E [Integration into the European electricity grid ENTSO-E]. Available at: <https://www.mev.gov.ua/reforma/intehratsiya-u-yevropeysku-elektromerezhу-entso-e> (accessed October 17, 2025).
7. ENTSO-E Mission Statement. Available at: <https://www.entsoe.eu/about/inside-entsoe/objectives/>.
8. OECD (2020) Ohliad enerhetychnoho sektoru Ukrainy: instytutsii, upravlinnia ta politychni zasady OECD 2019 [Review of the Energy Sector of Ukraine: Institutions, Governance and Policy Framework OECD 2019]. 75 p. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2020/12/_c6854d07/6c0a9228-uk.pdf.
9. Shchurov I. V. (2022) Innovatsiini faktory formuvannia biznes-stratehii enerhetychnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Innovative factors of forming business strategies of the energy sector of Ukraine's economy]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii – Change Management and Innovation*, no. 4, pp. 32–36. Available at: <https://doi.org/10.32782/cmi/2022-4-6>.